

ל"ג בעומר

ו"הם העמידו תורה"⁶. כלומר, השמחה על כך שתלמידי רבי עקיבא פסקו מלמות מדגישה של"ג בעומר הוא היום שבו רבי שמעון בר יוחאי והתלמידים האחרים, האחרונים, של רבי עקיבא נותרו בחיים – וזהו ההיפך מהסתלקות רבי שמעון בר יוחאי!

יש לומר, שההסבר לכך הוא: ביום הסתלקותו של צדיק באים לידי ביטוי "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו"⁷, שאלה הם חיו האמיתיים⁸, ומובן, שביום ההסתלקות⁹ הוא מגיע לשלימותו¹⁰, וכל זה מאיר בגילוי.

וכיון שעבודתו של רבי שמעון בר יוחאי היתה להיפך מכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו¹¹, היתה זו עבודה שגרמה ל"פסקו מלמות", כדלהלן – לכן

א. ל"ג בעומר – יום שמחה

בענין השמחה בל"ג בעומר מובאים כמה טעמים, ומהם:

(א) תלמידי רבי עקיבא, אשר "מתו מפסח ועד עצרת"¹, "פסקו מלמות"².

(ב) זהו ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי³ – יום הסתלקותו של רבי שמעון בר יוחאי⁴, אשר הורה לשמוח ביום הסתלקותו⁵.

כל הענינים בתורה מדוייקים לחלוטין. צריך לומר אפוא, שיש קשר מהותי בין שני האירועים הללו, בנוסף לכך שרבי שמעון בר יוחאי הוא תלמידו של רבי עקיבא.

יש להבין: מהו הקשר בין העובדה שתלמידי רבי עקיבא "פסקו מלמות" לבין ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי?

ולכאורה, זהו דבר והיפוכו: רבי שמעון בר יוחאי היה אחד מחמשת תלמידי רבי עקיבא אשר נותרו בחיים

(6) יבמות שם. – ובב"ד (פס"א, ג) וקה"ד (פי"א, 1) ת' תלמידים.

(7) אנה"ק סי' נד.

(8) ראה ביאור אנה"ק הנ"ל "נודע שחיי הצדיק אינם חיים בשרים", כ"א חיים רוחניים".

(9) להעיר ממש"ב: ויהיו חיי גו' שני חיי שרה (כולן – ביום אשר) ותמת שרה.

(10) ראה בעניננו – סידור שער הל"ג בעומר (דש, סע"ב ואילך).

(11) להעיר מזה"ב קצ, ב.

(* כנראה צ"ל "בשריים" (ב' יודין), כמו "רוחניים" שבהמשכו.

(1) יבמות סב, ב.

(2) מאירי שם בשם הגאונים. טוש"ע (וראדה"ז) או"ח סתצ"ג ס"ב (ס"ה).

(3) זח"ג רצו, ב. ועייג"כ זח"א רית, א.

(4) פע"ח שער ספירת העומר פ"ז. ובכ"מ.

(5) עיין פע"ח שם. וראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י בסה"מ אדה"ז תקס"ד (ע' קא) ועוד – בטעם שעושים שמחה אף שנקבע תענית על מיתת צדיקים. וראה לקו"ש ח"ז ע' 343 בהערה, וש"נ.

יום ההילולא, כאשר שלימות עבודתו מאירה בגילוי, הוא היום שבו "פסקו" – ל"ג בעומר¹².

אך יש להבין: כיון שמבין חמשת תלמידי רבי עקיבא היתה דוקא הסתלקותו של רבי שמעון בר יוחאי בל"ג בעומר, צריך לומר, שהענין של "פסקו מלמות" קשור במיוחד אליו, יותר מאשר לארבעת התלמידים האחרים –

ובמה שונה רבי שמעון בר יוחאי בענין זה מארבעת התלמידים האחרים של רבי עקיבא?

ב. תלמידי רבי עקיבא –

"לא נהגו כבוד זה בזה"

כדי להסביר זאת יש להקדים ולבאר את מאמר חז"ל¹³, שכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא "לא נהגו כבוד זה לזה". כי לכאורה תמוה:

הרי רבי עקיבא הוא בעל המאמר "ואהבת לרעך כמוך" – זה כלל גדול בתורה¹⁴. וכיצד ייתכן, שתלמידיו – אשר תורת אמת מכנה אותם תלמידי רבי עקיבא – לא ינהגו כבוד זה לזה? אחד ההסברים לכך הוא¹⁵: לכל אחד

מתלמידי רבי עקיבא היתה דרך משלו להבין את תורת רבו¹⁶, ובהתאם לכך הוא עבד את ה'. אצל האחד היה העיקר – אהבת ה', אצל האחר – יראת ה' וכדומה. וכל אחד מהם היה חדור כל כך¹⁷ באופן לימודו ועבודתו, עד אשר כל אחד חשב, שמי שאינו הולך בדרך זו, שלימותו נפגמת. ובהיותם תלמידי רבי עקיבא, אשר היה "נלהב" בענין "ואהבת לרעך כמוך", לא הסתפק כל אחד מהם בעלייתו מחיל אל חיל בעצמו, אלא השתדל להשפיע על כל חביריו שגם הם יעבדו את ה' דוקא בדרכו שלו.

וכאשר התלמידים האחרים לא קבלו דרך זו, בהיותם בטוחים בדרך העבודה שלהם – אז "לא נהגו כבוד זה לזה": בהיותם אנשי אמת, ולא ח"ו, "אחת בפה ואחת בלב"¹⁸, לא היה יכול להיות ביניהם רגש אמיתי של כבוד זה לזה, כיון שלדעתו פגומה השלימות של עבודת ה' אצל חברו.

ג. מסירות נפש – חודרת

בכל

בהיותם תלמידי רבי עקיבא, מובן, שאופן זה של עבודתם, להיות חדורים

16) כי אין דעותיהן שוות (ראה ברכות נח, א. סנה' לח, א). וראה אבות (פ"ב מ"ט) ה' תלמידים היו לו לרבי"ז א"ל צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם, וכא"א אמר דבר שונה מכל השאר. – וראה המשך תער"ב פרק יג.

17) להעיר מתניא פ"ה, "והוא יחוד נפלא כו' מכל צד כו' דם ובשר כבשרו כו'".

18) רש"י וישב לו, ד.

12) ראה שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש יב: רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של ר"ע ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג לעומר (ע"ש).

13) יבמות שם.

14) ספרא עה"פ (קדושים יט, יח).

15) ראה בכ"ז גם לקו"ש ח"ז ע' 342-3. וראה גם חל"ב ע' 149 ואילך.

שעבודם זוהי מעלה נפלאה – עבודה מתוך מסירות נפש – אין זאת הכוונה בשלימותה, כי הכוונה העליונה היא שמסירות הנפש, ה"רצוא", תרד ותביא יותר ל"שוב", להמשכת אלקות למטה²⁰. ולכן מגיעים דוקא באמצעות עבודה מסודרת, שעל-פי טעם ודעת.

ויש לומר, שזהו הפירוש הפנימי של מאמר חז"ל¹³, "וכולן מתו .. מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמשם": כיון שעבודתם היתה באופן של מסירות נפש ו"רצוא", היה העולם, למטה, "שמשם" – הוא לא היווה מקום ש"ישוב אדם שם", אלא כמדבר דקדושה²¹, לא היתה המשכת אלקות בקביעות למטה.

וזה היה חידושם של חמשת התלמידים, אשר "הם העמידו תורה" – עבודה של "שוב"²².

בודאי היתה גם אצל תלמידים אלו, תלמידי רבי עקיבא, מסירות נפש. אך אצלם היה זה אדרבה, באופן של שלימות כפי שהיה אצל רבי עקיבא רבם, שעבודת ה"רצוא" שלו היתה באופן של "נכנס בשלוש (והביאה לידי)

כל כך בדרך העבודה שלהם, עד כדי איינקבלת אפשרות של שלימות גם בדרך אחרת – יש לו שורש גם בעבודתו של רבי עקיבא בעצמו.

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: רבי עקיבא חי כל ימיו בתשוקה לענין של מסירות נפש, כמסופר בגמרא¹⁹, שרבי עקיבא אמר לתלמידיו: "כל ימי הייתי מצטער .. מתי יבוא לידי ואקיימנו".

מסירות נפש מקיפה וחודרת לאדם כולו. כאשר אדם נמצא בעבודה של מסירות נפש, אין שום כח או פרט בנפשו שאיננו חדור במסירות נפש זו.

וזה היה אופן עבודתם של כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא:

הם קבלו מרבי עקיבא תשוקה זו למסירות נפש, ולכן כל ענין בעבודת ה' היה חדור אצלם במסירות נפש, והשפיע וחדר אל כל מציאותם. הם התמסרו לענין זה בכל לבם ונפשם, עד כדי כך שלא היה מקום באותה שעה לשום ענין אחר.

ד. שלימות מסירות הנפש

– "שוב"

למרות זאת, בלי להתחשב במעלה הגדולה של עבודתם, לא היה זה בשלימות לפי הכוונה הראויה.

עבודה זו של מסירות נפש בלבד מביאה את האדם לידי "רצוא" – הרצון "לצאת" מן העולם ולהגיע אל הקדוש ברוך הוא בכלות הנפש. ולכן, למרות

(20) ראה תו"א כה, ב. ד"ה כתוב באוה"ח בסה"מ אדה"ו אתהלך לאוניא (ס"ע ל). ובארוכה – ד"ה וכל הלבבות באוה"ת אחרי (כרך ב ע' תקלח). ד"ה אחרי מות תרמ"ט. לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 248 ואילך.

(21) ראה לקו"ת במדבר ב, ג. שם ד, ג ואילך.
(22) ראה תו"א שם, שלכן הי' רע"ק מקור כל תורה שבע"פ דכולהו אליבא דרע"ק (סנהדרין פו, רע"א), כי תורה היא מבחי' תיקון. ע"ש.

ויצא בשלום²³: מסירות הנפש וה"רצוא" שלו היתה מלכתחילה, כאשר "נכנס", באופן של "בשלום" – באופן שהגיע לאחר מכן לידי "יצא בשלום", "שוב". רצונו להתעלות אל הקדוש ברוך הוא בכלות הנפש ללא שום הגבלה הביא אותו לידי תוספת של חיות עד כדי שלימות, בעבודה של המשכת אלקות למטה.

ה. ל"ג בעומר – ח"י באייר

ויש לומר בדרך הרמז, שזהו ההסבר לכך של"ג בעומר חל בח"י באייר:

ידוע המאמר של רבותינו נשיאינו²⁴ לגבי ח"י אלול, שזהו היום אשר "מעניק חיות" לעבודה של "אלול". ובדומה לכך ניתן לומר בעניננו, שח"י באייר – ל"ג בעומר – "מעניק חיות" לעבודה הרוחנית של חודש אייר.

ההסבר לכך הוא: אודות החדשים ניסן ואייר ידוע²⁵, שניסן – החודש הראשון – הוא כנגד מדת החסד, ואייר – החודש השני – הוא כנגד מדת הגבורה.

שזהו אחד ההסברים לקשר שבין פטירת תלמידי רבי עקיבא לימי

הספירה, שעיקרם בחודש אייר²⁶ – כי עבודת חודש אייר היא בקו הגבורה, העלאה ממטה למעלה, רצוא.

בא ל"ג בעומר ו"מעניק חיות" בעבודה זו, שה"רצוא" והעלאה לא יהיו באופן המביא לידי "למות" ו"עולם שמים", אלא אדרבה – הוא מביא חיות בעבודה זו, שהיא תביא לידי עבודה של "שוב"²⁷ – "נכנס בשלום ויצא בשלום".

ו. רבי שמעון בר יוחאי – "רצוא" ו"שוב"

אופן זה של עבודה נמצא בגלוי אצל רבי שמעון בר יוחאי²⁸:

בשלש עשרה שנות שהותו במערה, היה רבי שמעון בר יוחאי מבודד מן העולם, עד כדי כך שלא היה באפשרותו לקיים כמה מצוות מעשיות, והוא קיימן רק במשמעותן הרוחנית²⁹. וזהו "רצוא".

אך זה עצמו הביאו לידי כך³⁰,

(26) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 251 ואילך. ועוד.

(27) וה"ז שלימות גם בענין הרצוא. כי זה מורה שהאדם, "הגיע" ע"י הרצוא שלו לעצמות, ולכן נרגשת בו כוונת העצמות שהיא בענין ה"שוב", דירה בתחתונים דוקא (משא"כ רצוא שאינו מביא לשוב, ה"ה בבחי' הגילויים).

(28) לכללות סעיף זה ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 331 ואילך.

(29) לקו"ת ר"פ שמיני.

(30) להעיר ממשנת "בלקו"ש שם, שעילוי זה נעשה רק לאחר היותו שנת הי"ג בהמערה (משא"כ אחרי י"ב שנה אמר, "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי

(23) חגיגה יד, ב (בגירסת הע"י. ירושלמי שם פ"ב ה"א). וראה תו"א שם. ד"ה אחרי מות שם בסופו. לקו"ש שם (ע' 252). ועוד.

(24) ס' השיחות תש"ה ע' 122. ועוד.

(25) ראה ל"ת להאריז"ל פ' ויצא ד"ה ענין הו' כוכבי לכת. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 6. ועוד.

בעבודה הרוחנית, דרך של „נכנס בשלום ויצא בשלום“.

כניסתו ושהייתו במערה – „רצוא“ – הביאו לידי „שוב“ – תיקון וישוב העולם.

ובדומה לכך בלימוד התורה שלו³⁴: לפני שהותו במערה „מקשי³² רבי שמעון בר יוחאי ומפרק ליה (= ומתרץ לו) רבי פינחס בן יאיר“ ו„תריסר פירוקי“.

ואילו לאחר המערה „מקשי רבי פינחס בן יאיר ומפרק ליה רבי שמעון בר יוחאי“, ו„עשרים וארבעי פירוקי“ – כפליים לתושיה.

(משיחת ש"פ אמור, ערב ל"ג בעומר, תש"ח)

שבצאתו מן המערה, לא פעל מתוך התבודדות והתרחקות מישוב העולם, אלא להיפך – „כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוי מסי רבי שמעון“³¹ (= כל מקום שפגע בו רבי אלעזר, רפאו רבי שמעון) – הוא הביא רפואה לעולם, ויותר מכך: „אמר איכא מילתא דבעי לתקוני“³² (= האם יש דבר מה הטעון תיקון) – הוא חיפש מה באפשרותו לתקן בתוך העולם.

כי אצל רבי שמעון בר יוחאי – אשר אמר „מדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא“³³ – היתה בגלוי שלימות דרכו של רבי עקיבא רבו

שעה" – שדוקא התבודדותו עוד שנה הביאה להנהגה דמסי ומפרק ר"ש.

(31) שבת לג, ב.

(32) שבת שם בסוף העמוד.

(33) גיטין סז, א.

(34) בל' הוזהר (קסא, ריש ע"ב) קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא בר נש כו'.

ובפרט רשב"י וואָס ב' אחידא כו' (זח"ג רצב, א. וראה שם רפח, א).

